

Anatomia globalnego handlu

Dział VII „Świat globalnych zależności” · wymaganie P4 · 45 minut

Metryczka

Pytanie wiodące: „Kto naprawdę płaci za moją czekoladę i mój smartfon?”

Etap · czas: LO kl. III / technikum kl. III-IV · 45 min · metoda: śledzenie łańcucha dostaw + „etykieta pod lupą” (analiza właścicielska)

Powiązanie z podstawą: Dz.U. 2025 poz. 382, Dział VII, wymaganie P4 — „analizuje wpływ handlu międzynarodowego i innych zależności gospodarczych na jakość życia ludzi w różnych częściach świata; wyjaśnia i w miarę możliwości stosuje zasady odpowiedzialnej konsumpcji oraz patriotyzmu gospodarczego;”

Cele i umiejętności (siatka, s. 11–12): Cel 1 (rozumienie sfery publicznej), Cel 5 (zaangażowanie obywatelskie) · Umiejętność 1 (...analiza informacji), Umiejętność 4 (działania na rzecz rozwiązania problemów społecznych).

Pojęcia (Przewodnik dla nauczyciela — glosariusz): łańcuch dostaw, odpowiedzialna konsumpcja, patriotyzm gospodarczy, Globalne Południe.

Środki: karta pracy L4 (3 warianty UDL), rzutnik/tablica, dostęp do raportów Fairtrade/NGO i rejestru KRS, kody QR. Sprzęt uruchom przed lekcją. Uwaga wrażliwości: pracę dzieci ujmij strukturalnie, bez epatowania.

Cele w języku ucznia

- Śledzę łańcuch dostaw wybranego produktu i wskazuję, kto i ile na nim zyskuje.
- Analizuję wpływ handlu międzynarodowego na jakość życia ludzi w różnych częściach świata.
- Wyjaśniam zasady odpowiedzialnej konsumpcji i rozumiem spór o patriotyzm gospodarczy (dwa stanowiska).
- Odróżniam liczbę potwierdzoną od wymagającej weryfikacji i wiążę temat z własnymi wyborami (głębokość).

Przebieg lekcji (7 / 28 / 10)

Faza	Czas	Nauczyciel	Uczeń	Forma
Wprowadzająca	7 min	Prowokacja wizualna + pytanie wiodące i cele; rutyna Widzę-Myślę-Zastanawiam się	Analiza materiału, pierwsze skojarzenia, pytania	Forum klasy

Faza	Czas	Nauczyciel	Uczeń	Forma
Realizacyjna	28 min	Facilitacja pracy w stacjach (analiza łańcucha dostaw); pilnuje faktu vs opinii i oznaczania danych zmiennych	Praca w grupach na danych; notatki; przygotowanie wniosków	Grupy 3–4 os.
Podsumowująca	10 min	Zbiera wnioski; wyjściówka i informacja zwrotna	Prezentacja; wyjściówka; wpis do portfolio	Prezentacja + refleksja

Faza wprowadzająca (7 min)

02 PROWOKACJA · ŚWIAT GLOBALNYCH ZALEŻNOŚCI

GLOBALNY HANDEL · L4

Kto zarobił na drodze do mnie?

Prześledź drogę produktu — bez oceniania zakupów.

fundacjaedukacjiglobalnej.pl

G-14 · LEKCJA 4

Pokaż tabliczkę czekolady i smartfon z „etykietą pod lupą”. Zapytaj: „Ile z ceny trafia do rolnika lub górnika, a ile do pozostałych ogniw?”. Poprowadź rutynę:

- **Widzę** — co widzę na etykiecie — skąd produkt, z czego jest?
- **Myślę** — co to znaczy — kto uczestniczy w jego powstaniu?
- **Zastanawiam się** — o co chciałbym zapytać — czego etykieta nie mówi?

Zbierz kilka głosów na forum (bez oceniania). Zapowiedz pytanie wiodące i cele.

Faza realizacyjna (28 min)

Podziel klasę na grupy. Stacje 1–2 to dwa łańcuchy dostaw, stacja 3 to odpowiedź konsumenta, stacja 4 to spór o patriotyzm gospodarczy. Temat pracy dzieci ujmij rzeczowo — liczby i mechanizm, nie szok. Nie dopisujcie liczb spoza bazy.

STACJA 1 · Łańcuch kakao (czekolada)

Dane (każda liczba ze źródłem):

- Wybrzeże Kości Słoniowej dostarcza **~45%** globalnej podaży kakao. (*Fairtrade International*)
- Rolnik otrzymuje ok. **37% tzw. płacy godnej** (0,78 USD/dzień wobec 2,51 USD). (*Fairtrade International*) (dane 2025/2026)
- Na farmach kakao (WKS + Ghana) pracuje **>1,56 mln dzieci**. (*Fairtrade International*) (dane 2025/2026)

Zadanie grupy: uzupełnijcie w karcie pracy — na czym polega zależność/problem · przyczyna · skutek · działanie/„u mnie

w życiu”. Liczby, które warto samodzielnie zweryfikować, podkreśćcie.

STACJA 2 · Łańcuch kobaltu (smartfon)

Dane (każda liczba ze źródłem):

- Demokratyczna Republika Konga dostarcza **>70%** światowego kobaltu. (*raporty NGO*)
- **~25–40%** pochodzi z kopalń rzemieślniczych (~150 tys. osób); pracuje tam **~35–40 tys. dzieci**. (*raporty NGO*) (*dane 2025/2026*)
- Zarobek górnikarzemieślniczego: **~1–2 USD/dzień**; skutki zdrowotne (pylica). (*raporty NGO*) (*dane 2025/2026*)

Zadanie grupy: uzupełnijcie w karcie pracy — na czym polega zależność/problem · przyczyna · skutek · działanie/„u mnie w życiu”. Liczby, które warto samodzielnie zweryfikować, podkreśćcie.

STACJA 3 · Odpowiedzialna konsumpcja

Dane (każda liczba ze źródłem):

- Odpowiedzialna konsumpcja to Cel 12 Agendy 2030 — ograniczanie szkód społecznych i środowiskowych.
- Narzędzia: certyfikaty (Fairtrade, UTZ), ograniczanie marnotrawstwa, świadome wybory zakupowe.
- Konsument jest częścią łańcucha — popyt zmienia praktyki producentów.

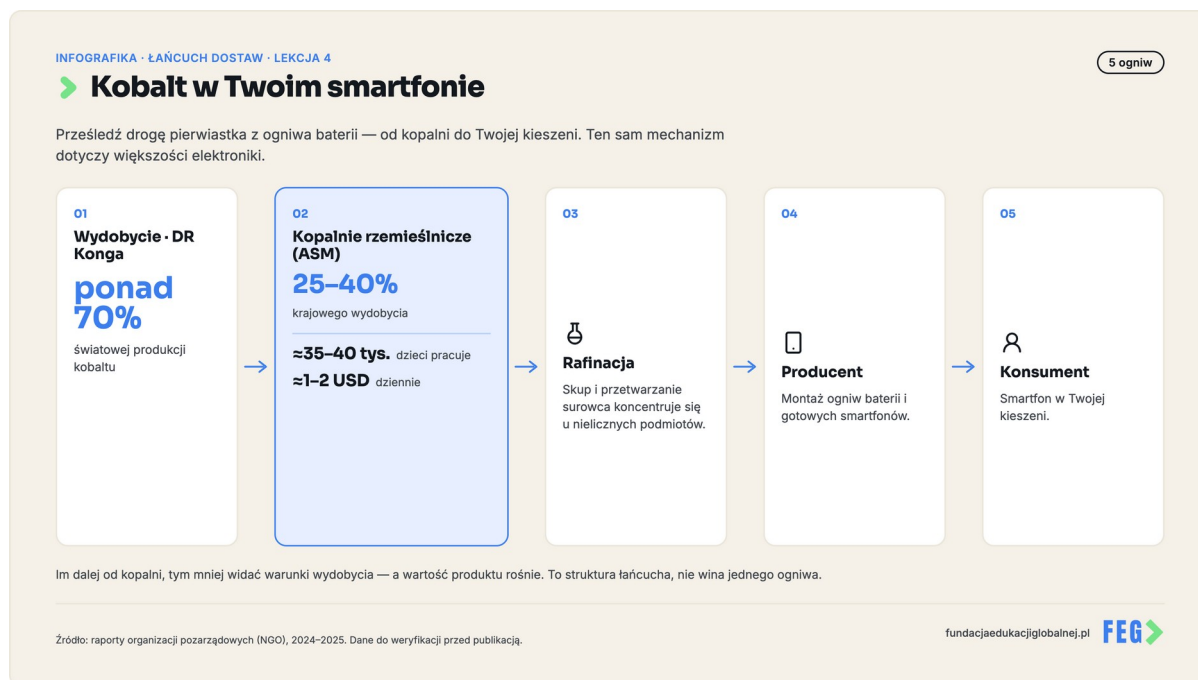
Zadanie grupy: uzupełnijcie w karcie pracy — na czym polega zależność/problem · przyczyna · skutek · działanie/„u mnie w życiu”. Liczby, które warto samodzielnie zweryfikować, podkreśćcie.

STACJA 4 · Patriotyzm gospodarczy — spór

Dane (każda liczba ze źródłem):

- Model polski jest mieszany: rola Polskiego Funduszu Rozwoju i „narodowych czempionów”, przy otwartości na rynek.
- Indeks Wolności Gospodarczej 2025: Polska **25. na 44** w Europie („gospodarka umiarkowanie wolna”). (*Heritage Foundation*) (*dane 2025/2026*)
- Spór: preferować krajowe produkty i kapitał czy zostawić to rynkowi? (dwa stanowiska niżej)

Zadanie grupy: uzupełnijcie w karcie pracy — na czym polega zależność/problem · przyczyna · skutek · działanie/„u mnie w życiu”. Liczby, które warto samodzielnie zweryfikować, podkreśćcie.

Legenda. Dane w tej lekcji zaktualizowano do wartości 2025/2026 (weryfikacja 03.07.2026). Liczby roczne/kwartalne odświeżaj przy kolejnych edycjach.

Debata: patriotyzm gospodarczy i korporacje

Stanowiska w debacie

Forma: dwa stanowiska (linia sporu). Przedstaw stanowiska bez rozstrzygania sporu — najpierw kontrakt grupowy (por. Przewodnik dla nauczyciela).

Stanowisko interwencyjne

- Wsparcie krajowych firm buduje popyt wewnętrzny i miejsca pracy.
- Rozwój „narodowych czempionów” wzmacnia kapitał i wpływy podatkowe w kraju.
- Państwo może chronić strategiczne sektory przed przejęciem z zagranicy.

Stanowisko wolnorynkowe

- Rynek najskuteczniej alokuje zasoby; protekcjonizm podnosi ceny.
- Wojny handlowe uderzają w eksporterów — a Polska dużo eksportuje.
- Otwartość przyciąga inwestycje i technologie.

Faza podsumowująca (10 min)

Zbierzcie wnioski: handel łączy jakość życia ludzi na różnych końcach łańcucha; konsument i państwo mają narzędzia wpływu, ale każde ma koszty. Przedstaw dwa stanowiska bez rozstrzygania.

DZIAŁ VII · L4

G-16 · 3/5

Patriotyzm gospodarczy: gdzie leży granica?

Spór o rolę państwa w gospodarce — dwa bieguny, wiele racji. Obok: co realnie może konsument.

A Interwencjonizm państwa (więcej państwa)

spór otwarty — bez jednej odpowiedzi

A1 Państwo może wspierać krajowe firmy i miejsca pracy — zamówienia publiczne, ulgi, inwestycje.

B1 Konkurencja obniża ceny i podnosi jakość; konsument ma większy wybór.

A2 Ochrona branż strategicznych i bezpieczeństwa — żywność, energia, leki.

B2 Otwarta wymiana z zagranicą daje dostęp do tańszych i lepszych dóbr.

RYZYKO
Wyższe ceny, mniejsza konkurencja, koszt dla budżetu.

B Wolny rynek (więcej rynku)

RYZYKO
Uzależnienie od importu, presja na lokalnych producentów.

Co może konsument

Odpowiedzialna konsumpcja — niezależnie od strony sporu

- 1 Sprawdzam pochodzenie i skład — skąd i z czego.
- 2 Wybieram lokalne, gdy jakość i cena są porównywalne.
- 3 Naprawiam i używam dłużej — mniej, ale lepiej.
- 4 Decyduję świadomie — nie „z automatu”; ani slogan, ani najniższa cena.

To wybór, nie przymus — możliwy po obu stronach sporu.

FEG

fundacjaedukacjiglobalnej.pl

Wyściółka (exit ticket)

1. Prześledź krótko łańcuch jednego produktu i wskaż, gdzie powstaje największy koszt społeczny lub środowiskowy.
2. Podaj jedną zasadę odpowiedzialnej konsumpcji, którą możesz zastosować.
3. Wypisz po jednym argumentem za i przeciw patriotyzmowi gospodarczemu.

Wpis do portfolio. Uczeń zapisuje: schemat łańcucha jednego produktu, jedną zasadę odpowiedzialnej konsumpcji i dwa argumenty w sporze o patriotyzm gospodarczy. Materiał do działań obywatelskich (np. audyt konsumencki — Katalog działań obywatelskich).

Spodziewane wnioski (klucz dla nauczyciela)

Podpowiedzi, ku czemu prowadzić — nie podawaj ich z góry.

- **Łańcuch:** cena rynkowa nie obejmuje pełnych kosztów społecznych i środowiskowych.
- **Ludzie:** jakość życia na początku łańcucha (rolnik, górnik) bywa dramatycznie niższa.
- **Konsument:** popyt i certyfikaty realnie wpływają na praktyki — ale nie rozwiązują wszystkiego.
- **Spór:** patriotyzm gospodarczy ma mocne argumenty po obu stronach — bez rozstrzygnięcia.

Kryteria sukcesu (ocenie kształtujące)

Uczeń zrealizował cele lekcji, jeśli:

- śledzi łańcuch dostaw i wskazuje podział kosztów i zysków,
- wyjaśnia wpływ handlu na jakość życia ludzi w różnych częściach świata,
- podaje zasadę odpowiedzialnej konsumpcji i dwa stanowiska o patriotyzmie gospodarczym,
- odróżnia liczbę potwierdzoną od wymagającej weryfikacji.

Oceniamy sposób analizy i argumentacji, nie poglądy ucznia. Dominuje informacja zwrotna (por. Ocenianie i rubryki).

Różnicowanie (UDL)

Wariant z rusztowaniem: słowniczek, dane w tabeli z podkreśleniami, gotowy schemat łańcucha i pytania pomocnicze.

Wariant rozszerzony: analiza struktury właścicielskiej znanej marki („etykieta pod lupą”), ocena przypadku prawnego i projekt działania konsumenckiego.

Multiperspektywa. Patriotyzm gospodarczy i rola korporacji to tematy sporne — prezentuj 2 stanowiska bez rozstrzygania. Temat pracy dzieci ujmuj strukturalnie, bez drastyczności.

Powiązania i materiały

- **Karta pracy:** „Karta pracy L4” — 3 warianty UDL (osobny print-friendly PDF).
- **Portfolio:** wpis „Łańcuch produktu + moja zasada konsumencka”.
- **Katalog działań obywatelskich:** audyt konsumencki lub kampania o Sprawiedliwym Handlu.
- **Kompendium (Moduł 9):** pełne tło i źródła w sekcji „Handel, łańcuchy dostaw i odpowiedzialna konsumpcja”.

Fundacja Edukacji Globalnej · materiał edukacyjny — treść bezstronna · fundacjaedukacjiglobalnej.pl